

Missatge de la Flama del Canigó 2012

El foc és un dels quatre elements essencials per a la Humanitat, amb l'aigua, la terra i l'aire, i per això el trobem en els rituals i festes més importants.

Però el foc no es dóna a l'home, sinó que l'ha de conquerir. No n'hi ha prou de conèixer-lo sinó que l'hem de saber encendre i conservar.

Així, el domini del foc és una de les grans conquestes de la humanitat. La seva troballa ens caracteritza com a humans. I és tan important per a les nostres vides, que cada grup, cada cultura n'ha fet un nus simbòlic, molt poderós.

El foc acompanya les nostres festes en la roda de l'any al voltant del sol, de manera que és present en els solsticis i equinoccis, com a centre de la festa.

També als Països Catalans el foc ritual acompanya el seguiment de l'any amb una solemnitat que assenyala el pas de l'àmbit domèstic a tot l'entorn exterior, de manera gradual i creixent. El foc comença a l'hivern, en el fogaril de les cases, amb la soca o tió que presideix la llar i crema de Nadal fins a Any Nou. En aquells moments de fred, es porta la Natura a casa i es concentra en la llar, que uneix totes les generacions, des de la més nova fins als avantpassats, a través del foc i el fum que s'enfilen xemeneia amunt.

Després, el foc surt a les places i carrers, de forma molt elaborada, com la de la Fia-Faia, o més tard, per Sant Antoni en tants pobles, en la construcció del Mai que s'encén, mentre Sant Antoni passa pel davall i en surt sa i estalvi, en la renovació i recreació de la societat. La crítica a la societat arriba per Sant Josep, omplint les places de València i altres ciutats, com omplirà el mateix centre de Berga en la Patum del Corpus o en els vells i nous correfocs de tantes Festes Majors.

El foc es va estenent pel calendari fins arribar al punt més alt, en el solstici d'estiu, Sant Joan, o Sant Quirc, acompanyant tot el poble, que ha anat conquerint el seu entorn, lluitant amb les tenebres i els perills que l'assetgen. El foc de Sant Joan arriba als límits de la població,

i en els llocs on es fan falles, els fallaires recorren els camins de la vila, tot dibuixant-los amb el foc, des dels límits del terme municipal.

En aquest recorregut al llarg de l'any, els pobles marquen les fronteres amb els possibles perills, els mals esperits, que durant l'hivern havien reduït el territori lliure per a l'home, fins a fer-lo refugiar dins de les cases. Ara, amb Sant Joan i el solstici d'estiu, la població arriba a la totalitat del seu territori, esfuriant les ombres i les pors. Els fallaires s'emocionen perquè saben que des del centre del poble, els estan veient amb la flama que porten, des dels llocs que han arrabassat a la nit, perquè tot allò que dibuixen amb el foc és la seva terra.

I això és el que passa amb la Flama del Canigó. No fem més que repetir un ritual local i antic, fent-lo arribar fins on sentim que formem part del mateix poble. Amb la flama, anem dibuixant i assenyalant el territori del nostre poble, que el fred i la foscor de la història no ens deixava albirar. No deixem que un altre hivern ens el torni més petit i poruc!.

JOSEFINA ROMA

antropòloga i professora de la Universitat de Barcelona.